

Schadelijke insekten in 1963

door

G. VAN ROSSEM, H. C. BURGER en C. F. VAN DE BUND

(Plantenziektenkundige Dienst, Wageningen)

DIPTERA

Door de uievlieg (*Hylemya antiqua* (Meig.)) is in 1963 grote schade veroorzaakt aan zaaiuien. Van bevoegde zijde wordt verzekerd, dat dit het gevolg is van resistentie van dit insekt voor een groep van gechloroerde koolwaterstoffen (b.v. aldrin en heptachloor). Aanvaardbare resultaten werden bereikt met org. fosforverbindingen van het type diazinon. De grootste schade van de uievlieg werd opgemerkt in Noord-Friesland en West-Brabant. Matige schade ontstond op de Zuidhollandse en Zeeuwse eilanden, terwijl in de Noordoostpolder vrijwel geen aantasting werd waargenomen. Het bleek, dat de uievlieg op ondergeploegde uienpercelen in Friesland hier opnieuw ernstige schade veroorzaakte aan kool- en koolraapplanten. Dat dit werkelijk de uievlieg betrof, werd door ons door kweken en determinatie bevestigd.

Uit Finsterwolde ontvingen wij spinazie met vlieglarven in de bladstelen. Hieruit kweekten wij *Chortophila fugax* (Meig.) op. Deze soort werd reeds in 1924 door de PD. gesignaleerd van anjers te Bussum (zie verslag PD., 1924). Het materiaal werd gedetermineerd door DE MEIJERE.

Bij een zaadteler te Vlijmen deed zich in juni een merkwaardige aantasting voor van de bloeiwijze van timotheegras (*Pbleum pratense* L.). De aren bleken in de schede beschadigd te zijn door vlieglarven van het genus *Amaurosoma*, hetzij *A. flavipes* (Fall.) of *armillatum* (Zett.). Deze soorten zijn in Duitsland, Oostenrijk, Zweden en Noorwegen bekend als ernstige beschadigers van timotheegras voor de zaadteelt. Ook in ons land is een geval van schade bekend, namelijk in het jaar 1939 (zie verslag PD., 1939). Vermoedelijk wordt alleen *Pbleum pratense* aangetast. Omstreeks half mei worden de eieren afgezet op de bovenzijde der bladeren van deze grassoort. De na 4 tot 6 dagen uitkomende larven begeven zich naar de aren, die zich dan nog in de bladscheden bevinden. Zij tasten hier de bloemknoppen aan welke vreterij meestal wordt voortgezet, totdat de aar tevoorschijn komt. Kort daarop vindt de verpopping in de grond plaats. Deze poppen overwinteren. Er treedt dus slechts één generatie per jaar op. Een bestrijding is moeilijk door de verborgen levenswijze der larven in de bladscheden en door het laat zichtbaar worden der aantasting. De schade is reeds aangericht wanneer men deze opmerkt. Bestrijding in hetzelfde jaar heeft dus geen zin meer. Wel kan het volgend jaar een bestrijding met chemische middelen worden overwogen. Deze dient dan te worden uitgevoerd in de periode dat de eieren worden afgezet en de jonge larven zich naar de aren begeven. Volgens gegevens uit de buitenlandse literatuur zijn gunstige resultaten mogelijk met een bestrijding met DDT of parathion. Het meeste kans op succes lijkt ons aanwezig als gespoten wordt met een mengsel van DDT en parathion.

Een ander geval van ernstige schade door vlieglarven deed zich voor op een sportveld te Den Haag. Aldaar werd het gras sterk gemineerd door larven van

Hydropota griseola (Fall.). Deze soort is in ons land zelden van enige betekenis, doch schijnt in Scandinavië meer schade te doen.

Van een particulier te Lochem ontvingen wij in juni een klacht over ernstige hinder van vliegjes aan in de weide lopende paarden. De paarden werden sterk geïrriteerd en zij schuurden zich de huid open. De vliegjes behoorden tot de soort *Culicoides pulicaris* (L.), het zg. knijt of kriebelmugje. Deze Diptera leggen hun eieren op vochtige plaatsen, vooral waar stagnerend water is. Een directe bestrijding van deze insecten op de broedplaatsen is daardoor niet mogelijk. Teneinde de paarden te beschermen raadden wij een preparaat aan van de volgende samenstelling: 25 delen dimethyl phthalaat; 19 delen witte bijenwas en 56 delen slaolie. Afhankelijk van de omstandigheden zou dit preparaat van 1 tot 7 uren afweer geven.

De tarwestengelalmug (*Haplodiplosis equestris* (Wagner)) (VAN ROSSUM et al., 1959 en 1960) breidt zich sterk uit. Ernstige aantastingen, met hier en daar belangrijke oogstderiving werden in 1963 geconstateerd in het Old Ambt (Groningen), noordelijk Noord-Brabant en in de Lijmers en de Betuwe.

LEPIDOPTERA

Op verscheidene plaatsen in Noord-Brabant werd in augustus en begin september schade opgemerkt aan bieten door rupsen van *Mamestra oleracea* (L.), de groente-uil.

Omstreeks midden september veroorzaakten de rupsen van *Mamestra brassicae* (L.), de kooluil, schade aan bloeiende gladiolen te Hillegom. Kleine en grote rupsen boorden zich in de bloem en tastten daar vooral de meeldraden aan.

HYMENOPTERA; FORMICIDAE

In de zomer dringen mieren dikwijls huizen binnen vanuit de tuin, in vele gevallen betreft dit de gewone *Lasius niger* (L.). In bepaalde gevallen echter vestigen minder gewone soorten zich in huis. Volgens onze waarnemingen betreft dit in ons land geregeld *Lasius umbratus* (Nyl.). Van deze soort hebben wij in 1962 en 1963 in totaal drie waarnemingen, in welke gevallen de nesten zich onder de vloer bevonden. In één geval troffen wij *Lasius fuliginosus* (Latr.) aan. Van de heer E. Th. G. ELTON (Itbon) ontvingen wij *Lasius brunneus* (Latr.), die in een huis te Oosterbeek werden gevangen. Aangezien dit gevleugelde ♀ ♀ waren, is het te verwachten dat ook het nest zich in dit huis bevond. Het voorkomen van deze mieren in huizen leek ons het vermelden waard in verband met twee Engelse publikaties over *Lasius brunneus* (Latr.) in huizen in Engeland (resp. GREEN & KANE, 1958 en KANE & TYLER, 1959). De eerstgenoemde auteurs vermelden een nest van *L. brunneus* in het houtwerk van een huis. De schrijvers achtten het mogelijk, dat *L. brunneus* zich in Engeland zou kunnen vestigen als een huisbewoner. In Nederland is *Lasius brunneus* een zeldzame soort (VAN BOVEN, 1959), in Limburg meer algemeen. Volgens VAN BOVEN is *L. umbratus* een grondbewoner en tevens een temporair sociaalparasiet van *L. niger* (L.), welk feit misschien het voorkomen in en bij huizen verklaart, aangezien *L. niger* zeer gewoon is in de buurt van de mens.

COLEOPTERA

Zg. "chick peas", een soort erwten, bleken bij aanvoer te Rotterdam aangetast te zijn door *Callosobruchus chinensis* (L.). Deze Bruchide ontwikkelt zich in erwten, bonen en linzen met een voorkeur voor *Vicia*. Het is een uit China afkomstige kosmopoliet.

HEMIPTERA; COCCIDAE

Op een *Camellia* afkomstig uit Velp vonden wij de Coccide *Pulvinaria floccifera* (Westw.). Deze dopluis is in ons land slechts enkele malen in de open lucht aangetroffen (zie VAN ROSSEM et al., 1962). Blijkbaar is het een algemenere soort in Zuid-Europa, hetgeen dan ook verklaart, dat hij op kas- en kamerplanten meer geregeld gevonden kan worden.

Genaparlatoria pseudaspidotus (Ldgr.), een schildluis van tropische oorsprong, o.a. bekend van Z.O.-Azië, werd aangetroffen op een niet nader gedetermineerde orchidee afkomstig uit Nieuw-Guinea.

ODONATA

Op 31 mei werd het kantoor van de PD. te Goes gevraagd te komen kijken naar grote aantallen libellen, die in de polders bij St. Maartensdijk, St. Annaland en Oud Vossemeer werden waargenomen. Op 4 juni was de vlucht afgelopen. Het betrof in dit geval *Libellula quadrimaculata* L., een algemene soort. Het massaal optreden van deze libel is vrij gewoon, maar het is ons gebleken, dat hieromtrent weinig bekend is. Vermoedelijk zijn dergelijke migratievluchten van libellen te vergelijken met het verschijnsel van de sprinkhanenzwermen. De oorsprong van deze grote aantallen zou moeten worden gezocht in gebieden, waar de larven zich in enorme aantallen in het water ontwikkelen. Dit is o.a. het geval in de meren van Scandinavië en Oost-Europa. Hier zou onder bepaalde omstandigheden een zo groot overschot aan individuen ontstaan, dat ter plaatse niet voldoende voedsel aanwezig is en migratie op grote schaal optreedt. Het bovenstaande is slechts een globale hypothese, die berust op enkele zeer schaarse waarnemingen. Werkelijk onderzoek naar de oorzaak van het verschijnsel is voor zover wij weten tot dusver niet gedaan. In de laatste dagen van mei zijn eveneens dergelijke vluchten opgemerkt aan de Knardijk (Gld.) en bij de Hondsbossche Zeewering (N.H.).

APTERYGOTA; THYSANURA

De franjestaart *Lepismodes domesticus* (Pack.) werd gevonden in suiker afkomstig uit Cuba. Deze soort wordt een enkele maal in huizen en gebouwen hinderlijk, maar zij is aan warme plaatsen gebonden. Zij schijnt wel minder afhankelijk te zijn van vochtige omstandigheden dan de gewone zilversisjes (*Lepisma saccharina* L.).

ANDERE ARTHROPODA

ACARINA

Op een tweetal uit Amerika geïmporteerde kostbare fokhanen vonden wij de in Nederland niet voorkomende vogelmijt *Ornithonyssus sylvarium* (Can. & Fanz.).

De bestrijding van deze mijten leverde een aantal moeilijkheden op, die door de betrokkene zelf werden opgelost. Wij adviseerden $1\frac{1}{2}\%$ malathion stuifpoeder, dat ook in de U.S.A. tegen dergelijke mijten wordt aanbevolen, te gebruiken. De betreffende mijt leeft uitsluitend op de vogels en niet in de hokken of nesten. De mijten bevinden zich vooral aan de hals en de staartwortel.

Te Groenlo werden op een boomkwekerij liguster-struiken aangetast door galmijten van de soort *Eriophyes loewi* (Nal). Deze galmijt is vooral bekend van *Syringa*, maar ook op *Ligustrum* schijnt hij te kunnen voorkomen. Het schadebeeld bij *Syringa* bestaat uit sterk vertakte twijgen met schubvormige bladeren, waardoor een soort heksebezem ontstaat. De betreffende ligusterstruiken vertoonden vooral bladeren met een veel donkerder kleur.

DIPLOPODA

Te Soest deed zich in een particuliere woning een plaag voor van de miljoenpoot *Polyxenus lagurus* (L.). De dieren ontwikkelden zich in het rieten dak van het huis. JEEKEL (1953) vermeldt deze soort als zeer lokaal en slechts plaatselijk talrijk. Volgens deze auteur leeft *P. lagurus* dikwijls in kolonies onder losse boomchors. Wij hebben deze miljoenpoot éénmaal eerder massaal aangetroffen in een boerderij te Gouda.

Summary

Notes on some insects which caused damage in the Netherlands in 1963.

Literatuur

- Anonymous, Verslag over de werkzaamheden van de Plantenziektenkundige Dienst in het jaar 1924. *Versl. & Med. v.d. P.D.* 41 : 20.
- , id. het jaar 1939. *Versl. & Med. v.d. P.D.* 95 : 54.
- BOVEN, J. K. A. VAN, 1959, Vliesvleugelige insekten — Hymenoptera; VI mieren (Formicidae), *Wetensch. Med. Kon. Ned. Nath. Ver.* 30.
- GREEN, A. A. & J. KANE, 1958, *Lasius brunneus* (Latr.) as a domestic pest. *Ent. Mo. Mag.* 94 : 181.
- JEEKEL, C. A. W., 1953, De Millioenpoten (Diplopoda) van Nederland, *Wetensch. Med. Kon. Ned. Nath. Ver.* 9.
- KANE, J. & P. S. TYLER, 1959, Domestic infestations by *Lasius brunneus* (Latr.). *Ent. Mo. Mag.* 94 : 286.
- ROSSEM, G. VAN, H. C. BURGER & C. F. VAN DE BUND, 1959, Verslag over het optreden van enige schadelijke insekten in het jaar 1958. *Ent. Ber.* 19 : 87.
- , id. in het jaar 1959. *Ent. Ber.* 20 : 123.
- , id. in het jaar 1961. *Ent. Ber.* 22 : 127.

Tethea or, f. *albingoradiata* Bunge (Lep., Thyatiridae). Bij een kleine serie vlinders, die de heer FLINT mij ter determinatie toestuurde, bevond zich een mooi exemplaar van deze voor ons land nieuwe vorm. De voorvleugels zijn zwart als bij f. *albingensis* Warnecke, maar tussen de aderen bevinden zich brede witachtige strepen, die evenals de beide vlekken scherp afsteken tegen de donkere grondkleur. Oorspronkelijk beschreven uit de omgeving van Hamburg. — LPK.